

SUMMARI A.

- 1 *Capitis diminutio quid?*
- 2 *Capitis diminutio triplex.*
- 3 *Capitis diminutio maxima qua?*
- 4 *Capitis diminutione maxima affectus, & sic ad mortem civilem, vel naturalem damnatus, de jure communi nec testari poterat, nec antea conditum testamentum validum erat; de jure hujus Regni contra, ex decisione l. 4. Tauri, de qua late agitur remissive.*
- 5 *Capitis diminutio minor, sive media qua?*
- 6 *Aque & ignis interdictionis qua fuerit forma? remissive.*
- 7 *Poenarum tres gradus olim fuisse.*
- 8 *Deportatio successit in locum aque, & ignis interdictionis.*
- 9 *L. cognitionum, §. consumitur ff. de variis & extraordinariis cognitionibus, explicata remissive.*
- 10 *Capitis diminutio minima, qua?*
- 11 *Ususfructus ex constitutione Justiniani, duabus capitis diminutionibus maxima & media tantum amittitur, olim tamen Pauli temporibus, & Ulpiani, amittebatur etiam capitis diminutione minima.*
- 12 *Ususfructus ita demum amittitur capitis diminutione, si jam constitutus est: ceterum si ante aditam hereditatem, aut ante diem cedentem quis capite minutus est, constat non amitti.*
- 13 *Et si in annos singulos legatus sit, illius dumtaxat anni ususfructus amittitur: & si in menses, ejus mensis: & si in dies, ejus diei.*
- 14 *Servitutes reales capitis diminutione non amittuntur, ut Usus, & Ususfructus: & ratio differentiae redditur.*
- 15 *L. 1. in fine, ff. de ususfructu legato, dupliciter explicata.*
- 16 *Tribonianum solitum esse ea, que jam suo tempore in usu erant, adjicere legibus antiquis.*
- 17 *Capitis diminutiones maximam, & mediam, mortes civiles esse.*
- 18 *Mors civilis, & naturalis quando equiparentur? plenissime explicatum remissive.*
- 19 *Et Joannis Vincentii Hondedei conf. 62. per totum, vol. 1. in proposito commendatum.*
- 20 *Ususfructus quare amitteretur olim omni capitis diminutione etiam minima, hodie vero maxima, & media tantum amittatur?*
- 21 *Ubi Antonii Goveani ratio noviter improbat.*
- 22 *Et vera ratio redditur.*
- 23 *Ususfructus amittendi ratio propter maximam, & mediam capitis diminutionem inducta, utrum hodie cessare debeat ex nova decisione authent. sed hodie, C. de donat. inter. ubi Antonii Gomezii opinio taxatur.*
- 24 *Antonii Gomezii, & Didaci de Covarr. lapsus in hac materia notatus.*
- 25 *Pœne damnationis in metallum, aque & ignis interdictionis, & deportationis, qua maxima, & media capitis diminutione contingebant, hodie non sunt in usu, sed earum loco successerunt pœne arbitrarie arbitrio judicis imponendæ.*
- 26 *Capitis diminutio aliqua, utrum hodie contingere possit, ex qua ususfructus amitti debeat?*
- 27 *Et nonnulli casus considerati, in quibus ususfructus amitti debet pœnâ imposita, qua maxima, aut media capitis diminutioni equiparatur.*
- 28 *Ususfructus an perdatur damnus?*
- 29 *Relegatus ad tempus utrum amittat ususfructum?*

CAPUT LXVI.

Ususfructus an, & qualiter capitis diminutione amittatur? ubi juris antiqui, & novioris ratio discutitur, nonnulla noviter annotantur, & quæ ad hanc materiam spectant, dilucidè, & melius quàm hactenus declarantur: Item mors civilis, & naturalis quando æquiparari debeant? & materia l. 4. Tauri, plenissime, remissive tamen tractatur.

De Usufructu.

Caput LXVI.

- tit. 7. vers. 1. Ulpianus in fragm. tit. 11. Fornerius lib. 1. selectionum, cap. 26.
- 2 Triplex constituitur capitis diminutio per Justinianum ubi supra, Maxima, Media, & Minima, & in l. 18. tit. 1. part. 7. & Doctores communiter ibi. Brissonius de verbis juris verbo, servus pœnæ, Balduinus, Minsingerus, & Hotmannus in §. pœnæ, Instit. quibus modis jus patriæ potest solvitur. Duarenus ad tit. ff. de cap. diminut. Borgn. Cavalcanus de usufructu mulieri relicto, nu. 229. usque ad nu. 239. fol. 436. & novissime Anton. Pichardus in dict. princ. Instit. de capitis diminutione, num. 5.
- 3 Maxima capitis diminutio dicitur, cum quis simul perdit libertatem, & civitatem, & de illa ponuntur nonnulla exempla in §. maxima, Instit. de capitis diminutione, & in l. finali ff. eod. tit. & in dict. l. 18. part. in princ. quo casu servus pœnæ efficitur, l. in metallum, l. in opus metalli, l. qui ult. l. ut damnum, §. est pœna, l. quidam, ff. de pœnis, l. si quis filio exheredato §. irritum, ff. de injusto, rupto: quo loco expressim probatur, quod eo jure maxima capitis diminutione affectus, & sic ad mortem civilem, vel naturalem damnatus, nec testari poterat, nec antea conditum testamentum validum erat; & confirmatur in l. 15. & 18. tit. 18. part. 6. Ex quibus sic annotatur Scribentes communiter, & Gregorius Lopez ibi: & post multos alios sic probarunt Authores referendi statim, Julius Clarus §. testament. q. 19. & 20. Velasquez de Avendan. in l. Tauri, gl. 2.3. & 4. & gl. 5. n. 1. 2. & 3. Sed hodie de jure hujus Regni contra statutum est ex l. 3. tit. 4. lib. 5. novæ collect. Regiæ, quæ fuit prius l. 4. Tauri: & quicunque ad mortem naturalem, aut civilem damnatus testari potest, & testamentum antea factum non irritatur, sed valet potius, testatore in eadem voluntate perseverante, ut resolvit Gregor. Lopez in d. l. 18. tit. 1. part. 6. verbo, como siervo, & de prædictis, & materia d. l. 4. Tauri, plenè tractant Anton. Gomez. Tellus Ferdinandez, Cervantes, & Velasquez de Avendaño ibi. Matiençus, & Azevedus in d. l. 3. tit. 4. lib. 5. recopilati. Guillelm. Benedict. in cap. Rainuntius, de testament. verbo, mortuo itaque testatore, cl. 1. n. 125. & sequent. & n. 186. & seq. & n. 214. & seq. & 221. & seq. Covarr. in rub. de test. 3. part. n. 27. per totum. Andreas de Bessletis in repetit. l. 1. C. de sacrosanctis Ecclesiis, à n. 44. usque ad n. 55. Menchaca de success. progress. lib. 1. §. 1. ex n. 151. cum multis seqq. Caldas de nominatione emphyteutica qu. 5. n. 30. & multis sequentibus. Alvaradus de conjecturata mente defuncti, lib. 2. cap. 1. n. 13. Mieres de majoratu 1. parte, q. 1. n. 50. & seq. & n. 58. & seq. Joan. Gutierrez practicar. lib. 2. q. 38. & 39. Grassus §. testamentum, quæst. 26. & seq. D. Spino in speculo, gloss. rubr. part. 8. per totam.
- 5 Media verò, sive Minor capitis diminutio dicitur, cum quis civitatem, & familiam amittit, libertatem verò retinet: quod accidit ei, qui aqua, & igni interdictum est, vel ei, qui in insulam deportatus est, ut dicit Justinianus in §. minor, Instit. de capitis diminutione, & dict. l. 18. tit. 1. part. 6. vers. la secunda manera es. Hujus autem interdictionis formam, ex antiquissimis Authoribus explicarunt Budeus in l. 2. ff. de pœnis. Alciatus lib. 1. parergon. cap. 15. Brissonius lib. 3. antiquitatum cap. 5. Carolus Sigonius de judiciis, cap. 3. Salomonius in l. Gallus, §. quid si tantum nu. 2. ff. de liberis & posthumis, atque ex Paulo sententiar. lib. 5. tit. 17. colligitur aperte, olim tres fuisse poenarum gradus, maximum, mediocre, & minimum: & eorum exempla ponuntur in l. capitalium, ff. de pœnis. Ad primum gradum pertinet vivi concrematio, capitis amputatio, ad crucem, vel ad furcas damnatio, & similes aliæ pœnæ, per quas amittitur vita. Ad secundum gradum pertinet damnatio in metallum, vel in opus metalli, cum similibus aliis, quibus libertas ipsa amittitur. Ad tertium verò gradum pertinet deportatio, quæ successit in locum interdictionis aquæ, & ignis secundum Justinianum in authent. de nuptiis, §. deportatio, collat. 4. Ex quo sic annotavit Emmanuel Costa 2. part. dict. §. quid si tantum, nu. 1. & videtur significare, referenda infra; tradit Paulus lib. 1. sententiar. tit. 7.

care textus in l. 3. ff. ad legem Juliam peculatus, melius in l. 1. §. ii quibus, ff. de legatis 3. quatenus scribitur: *si quibus aqua & igni interdictum est, id est deportati, &c.* Efficit enim deportationis pœna, ut deportatus alius esse videatur, quàm qui erat, ut probavit Costa ubi supra num. 31.

Nec urget in contrarium textus in l. cognitionum, §. 9 conjumitur, ff. de variis, & extraordinariis cognitionibus, quem post gloss. ibi, verb. veluti, rectè explicarunt Duarenus lib. 1. disputat. cap. 9. Cujacius in dict. §. minor, Instit. de capitis diminutione, & lib. 3. observat. cap. 10. Goveanus lib. 2. lectio. cap. 11. Robert. lib. 3. sententiar. cap. 9. & novissime Anton. Pichardus in dict. §. minor, ad fin.

Denique minima capitis diminutio dicitur, cum libertate, & civitate retentâ, status dumtaxat familiæ mutatur, ut per emancipationem, arrogationem, & similia de quibus in §. minima, Instit. de capitis diminut. ubi novissime Anton. Pichard. & in l. 18. tit. 1. part. 6. in fine. Ulpianus in fragmentis tit. 11. vers. minima. Jason in l. si arrogator, nu. 2. ff. de adoptionibus. Revardus de autoritate prudentum, cap. 6. Cujacius observat. lib. 7. cap. 7. & lib. 9. cap. 37. Connanus commentariorum juris civilis, lib. 2. cap. 15.

Ususfructus ergo ex constitutione Justiniani duabus capitis diminutionibus, maxima, & media tantum amittitur: quod novè decidit ipse in l. corruptionem, C. de usufructu, in §. finitur, Instit. eod. tit. in princ. Instit. de acquisitione per arrogationem, & in l. 24. tit. 31. part. 3. vers. E dezimos que si aquel aquien fue. Olim tamen Pauli temporibus, & Ulpiani, amittebatur etiam minima capitis diminutione, ut Paulus scribit lib. 3. receptor. tit. de usufructu, & tit. 6. vers. cap. diminutio, & ubique in Digestis, id est certum, omni capitis diminutione ususfructum amittit, ut constat ex l. 1. in principio, & §. 1. l. 3. & l. 14. ff. quibus modis ususfructus amittatur, l. licet, l. si quis ususfructum, ff. de usufructu legato. Ex quibus sic & eleganter annotarunt Petr. Gregorius in syntagmate juris lib. 4. cap. 5. n. 9. Eguinarius Baro ad tit. Instit. de usufructu, vers. duabus capitis diminutionibus, Revardus lib. 2. variar. cap. 10. & lib. 5. cap. 5. Cujacius recitationum solemnium in lib. Digestorum, ad l. 1. in fine, vers. ex illo etiam loco, ff. de usufructu legato. Francisc. Hotmannus ad tit. ff. quibus modis ususfructus amittatur, n. 2. Antonius Pichardus in §. finitur, nu. 8. & 9. Instit. de usufructu, & in princ. Instit. de acquisitione per arrogationem, n. 90. Petrus Ricciardus in dict. §. finitur, n. 19. & 20. per totum. Sed ita demum amittitur capitis diminutione ususfructus, si jam constitutus est; ceterum si ante aditam hereditatem, aut ante diem cedentem quis capite minutus est, constat non amitti.

Et si in annos singulos legatus sit, illius dumtaxat anni ususfructus amittitur: & si in menses, ejus mensis: & si in dies, ejus diei, ut scriptum est l. 1. per totam, & in l. 2. ff. quibus modis ususfructus amittatur, & latius explicat Franciscus Connanus commentariorum juris civilis, lib. 4. cap. 6. n. 7. fol. 247. Diverfum jus observatur circa 14. jura prædiorum, per textum in l. 3. ff. quemadmodum servitus amittatur. Ex qua colligitur, servitutes alias non amitti morte, nec capitis diminutione ejus, cui debentur; solum usum, & ususfructum sic amitti, ut supra diximus, & advertit Cujacius in eadem l. 3. qui dicit servitutes ea ratione prædictis modis non amitti, quod personis non cohærent, ut usus & ususfructus, propterea his extinctis manent.

Nec obstat superiori resolutioni textus in l. 1. in finalibus verbis, ff. de usufructu legato, ibi: *Vel capite minutus fuerit ex magna causa.* Quæ verba denotare videntur, etiam ante tempora Justiniani, minima capitis diminutione ususfructum non amitti. Quia responderet, primò, quod sub illis verbis, ex magna causa, non solum continetur maxima, & media capitis diminutio, sed etiam minima, ex sententia Glossæ, ibi, verbo, ex magna. Dicitur autem capitis diminutio etiam minima ex magna causa,